

JANEZ LUSINA-MALI

TEŽKI DNEVI BORCEV SELŠKE ČETE

(Iz partizanskih spominov na jesen 1942)

Dvajsetega septembra 1942. leta se je šest preživelih borcev z Lipniške planine vračalo na Jelovico. Z nami je bil tudi sedmi, Lojze Kebe-Štefan, politični komisar I. grupe odredov. Pred tem smo bili tri dni v Dražgoški grapi, kjer smo čakali na konec velike septembrske hajke. Skriti v gostem, leskovem grmovju smo od 10.—12. septembra v največji konspiraciji vse dni opazovali dolge nemške kolone, ki so se vračale s hajke. Bli smo brez vode in hrane. Ko se je hrum nemških enot polegel, sva se s Štefanom 11. septembra pod noč odpravila v Podlonk, v tako imenovano »Zlato rezervno«. Takšno je bilo ilegalno ime za Brsničarjevo hišo, ki je stala v gozdu, kakih 20. minut izven Podlonka. Tu naj bi dobila nekaj hrane za našo skupino in prvo pomoč v saniteti in hrani za ranjenega komandanta Gregoriča. Previdno sva sestopala v smeri Podlonka. Ko sva prišla do hiše, so naju domačini: stari Brsničar in njegova sinova Andrej in Miha brž opozorili na previdnost. Že štiri dni so živeli v strahu pred nemškimi enotami, ki so hajkale po Jelovici. Prosili so naju, naj takoj zapustiva hišo in se vrneva v gozd, češ da nama bodo tja prinesli hrano. Rekli so: »Nemške patrolje že tri dni hodijo okoli hiše. Bojimo se za hišo in zato prosimo, da se vrnete v gozd!« Andrej pa nama je z roko pokazal proti Prtovču, kjer sva opazila dolgo kolono — 70 nemških tovarnjakov, ki so stali na cesti ob cerkvi. Štefan je vprašal domačine, če se je kdo od naših javil. Odgovor je bil negativen. Ko sva se okrepčala in dobila za na pot še kruha in margarine, sva se brž odpravila nazaj proti Dražgoški grapi — k naši skupini. Spotoma me je Štefan še enkrat spomnil, da ne smem niti partizanom izdati, kje sva bila. Brsničarjeva hiša ali »Zlata rezerva« je bila tisti čas zelo zakonspirirana in le nekateri voditelji in kurirji so vedeli za aktivno delo te partizanske družine.

Bilo je okrog 10. ure, 12. septembra 1942. leta, ko smo se zaustavili na vrhu Dražgoške gore. Tu nam je Kebe dal še zadnja navodila, kako naj rešujemo Gregoriča in kam naj ga pripeljemo, če dobimo živega. Potem smo se ločili. Štefan je odšel proti Jamniku, da bi se povezal z Vinkom Hafnerjem Kersnikom-Jelovčanom. Ostali smo nadaljevali pot proti Lipniški planini. Bil je lep poletni dan. Nedelja. Povsod v gozdovih je vladal mir. Hodili smo v tišini. V koloni po eden in oddeljeni po bojnem predpisu smo se približevali Lipniški planini. Vsi smo pred tremi dnevi na tej gori doživeli tragedijo, ko smo izgubili skoraj vso četo. Težke ure so narekovale previdnost. Jelovica z vsemi potmi in stezami, ki smo jih videli, je bila močno prehojena. To je potrjevalo, da je bilo na Jelovici mnogo sovražnega vojaštva. Povsod smo videli sledi značilnih nemških škornjev s podkvicami na petah. Spotoma smo našli nemško čutarico in šipko od puške. V največji tišini smo se z jugovzhodne strani približevali planini. Kot vodič sem bil prvi,

ostali v razmaku 30 metrov za menoj. V ušesih nam je še šumelo od regljanja strojnic, ki so nas obljale pred dnevi. Vse nam je bilo sumljivo, zato smo se previdno ozirali in pričakovali, da bo nekje spet zaropotalo. Pazili smo, da nam pod nogami ne bi pokale suhe veje. Pri sestopu na planino smo začutili duh po zažganih cunjah. Še bolj smo zaostрили opreznost.

Najprej sem stekel na mesto, kjer smo 9. septembra skrili težko ranjenega komandanta. Prizor, ki sem ga zagledal na tem mestu, je bil ganljiv in hkrati gnusen. Videl sem veliko kepo črne, strjene krvi, na njej pa roj velikih muh, ki so odbrenčale, ko sem se približal. Takoj mi je postalo jasno, da so Nemci našli Gregorčiča. Pretresen sem šel dalje. Za menoj še ni bilo nikogar od naših. Malo dlje sem med drevjem našel razbit okvir našega četnega radijskega sprejemnika. To je bil aparat na baterije, a z njim sta se pečala padla radiotehnika Fedor in Aleš. Dalje sem naletel na pogorišče, kjer so Nemci zažgali obleko, nahrbtnike, odeje in drugo opremo ubitih partizanov. Na robu ognjišča je ležala na pol sežgana gorjuška čedra, last mrtvega komandirja Poldeta. Pripognil sem se in jo pobral. Za spomin mi bo, sem si mislil.

Tisti trenutek pa je med smrekami rezko udaril rafal iz brzostrelke. Kaj je to? Mogoče je nekdo od naših našel v gozdu izgubljeno Gregorčičevo brzostrelko — sem pomislil prvi trenutek. — Da niso tukaj spet Nemci? Med redkimi smrekami sem opazil kakih 15 Nemcev. Vsi so bili oblečeni v kratke, črne hlače in rjave srajce. Če bi ne imeli pri sebi brzostrelk, bi mislil, da so turisti. Prihajali so po stezi z Mošenjske planine. Med njimi je bil samo eden, ki je bil v zeleni policijski uniformi.

Postalo mi je jasno, da so Nemci še vedno na Jelovici. Verjetno so nas pričakovali, kdaj se bomo vrnili k ranjenemu komandantu. Stekel sem proti planšarskim kočam na planini. Mimogrede sem na obronku gozda, na severni strani planšarije, opazil pobite partizane. Vsi so bili goli, zmrevarjeni in so ležali v vrsti pod krošnjami dreves. Čim hitreje od tod, na drugo stran travnika, sem si mislil in tekkel. Vedel sem, da bodo Nemci vsak čas prišli. In prav sem imel. Tudi Nemci, ki me niso opazili, so tekli proti kočam. Ko sem pritekel na drugo stran čistine, sem že opazil prve Švabe, ki so se pripodili na planino. Opazili so me in spustili nekaj rafalov za menoj. Toda varoval me je gozd in ostri žvižgi nabojev iz brzostrelk niso bili več nevarni. Bil sem v gozdu pod Kotličem (Partizanski vrh, 1410 m nadm. v.). Za menoj so padali le še posamezni streli.

Čez nekaj trenutkov smo se spet zbrali. Tudi ostali tovariši so zbežali na Kotlič — najvišji vrh Jelovice. Manjkal je le Pesjakov iz Kranja, ki je meseca avgusta prišel v partizane. Partizan Maks, doma iz Ribnega, je povedal, da je videl Nemce in Pesjakovega, ki je šel naravnost proti njim, misleč da so partizani, ker so bili v kratkih hlačah. Nekateri partizani so to poletje tudi nosili kratke hlače. Maks, ki je bežal zadnji, je še videl, kako je Nemec poklical Pesjakovega in ga z roko vabil k sebi. Ko se je le-ta približal, je spustil vanj rafal in ga ubil.

Kam sedaj, smo se spraševali. Nihče ni vedel za kakršnokoli zvezo s partizani. Tudi Kebe ni določil točnega mesta, kjer naj bi se sešli. Sami smo se odločili, da moramo iti proti Vodiški planini blizu Kroke in za vsako ceno dobiti zvezo s partizani. Previdno smo se začeli spuščati v to smer, obšli z juga Mošenjsko planino, z veliko previdnostjo prečkali steze in pota, posebno še važna križišča, in se 12. septembra okoli 15. ure ustavili pod Črnim vrhom ob planini Vodice. Hodili smo izven poti, in se v glavnem držali zapuščenih host, kjer smo mislili, da ni mogoče srečati sovražnika. Spotoma smo našli več letakov, ki so jih Nemci raztro-

sili z namenom, da bi nas moralno potlačili in da bi zapustili partizanske vrste. Vsak letak je imel približno takšno vsebino: »Zapeljani ste! Vaša borba je brez cilja — vodi vas v boljše življenje. Vrnite se v dolino! Če se prostovoljno javite, se vam ne bo nič zgodilo. V Veliki Nemčiji sta vam zajamčena delo in svoboda. Nemška moč je nepremagljiva. Naše armade stojijo pred Moskvo in Leningradom in vsak čas bo padel tudi Stalingrad. Mi smo v Afriki. Zato ne poslušajte svojih komandantov in se vrnite! Javite se najbližji orožniški postaji!« — Mi smo se tem letakom smejali in jih z veseljem uničevali.

Nad planšarsko kočo, ki je stala na planini Vodice, smo se ustavili. Skrili smo se v gost smrekov gozd in čakali noči. Maks, ki je bil že od 1941 leta v partizanih, je bil ta dan zelo nervozen. Čeprav je bil strasten kadilec, si ni upal prižgati cigarete. »Dim in oster vonj v gozdu nas lahko izdasta!« je dejal in nas opozarjal na disciplino. Pogovarjali smo se šepetaje. Kmalu se je znočilo. Noč je bila jasna in hladna. Vsakdo si je zase uredil prostor, kjer bo prespal. Bili smo v strmeh bregu, zato ni bilo mesta za udoben počitek. Nekaj ravnega prostora je bilo za parobki in okoli drevesnih stebel. Fizično in psihično smo bili utrujeni, pa tudi pošteno lačni, saj že od 9. septembra nismo nič zaužili. Štirje dnevi brez hrane pa so nas izčrpali. Tudi oblečeni smo bili slabo. Na sebi sem imel le kratke hlače in volnen pullover. Hladna noč nas je stisnila, da smo ležali po dva in dva skupaj. Kako sem te noči pogrešal svojo pelerino, izgubljeno v borbi na Lipniški planini! Gole noge sem potisnil v vrečo, a tudi to ni pomagalo. Mraz je bolj in bolj pritiskal, da sem drgetal po vsem telesu.

13. septembra nas je okoli tretje ure hladna noč prisilila, da smo se lačni spustili v planšarsko kočo na Vodiški planini. Hoteli smo se ogreti in v skodelici pogreti margarino, da bi jo pojedli s koščki kruha. Mislili smo, da smo sredi noči varni, ko pa se zdaní, bomo spet odšli v gozd. Hrana, ki smo jo imeli s seboj, je bila namenjena ranjenemu komandantu Gregorčiču, toda njega ni bilo in tako smo si lahko dovolili, da pojemo njegov živež. Ogledali smo si okolico koče, nato pa se ji varno približali. Dva prostovoljca iz Kroke, Staroverski Tone in njegov stric, sta se javila, da gresta na stražo. S seboj sta imela eno puško. Ostali smo šli v kočo. Takoj smo v štedilniku zakurili, da bi si pripravili hrano. A glej, ogenj še ni dobro zaplapolal, ko sta že počila dva strela. Slišali smo, da sta padla v smer, kamor sta odšla stražarja. Zaseda? Nemci? Poskakali smo čez verando in zbežali v gozd na zahodni strani planine. Ker je bilo še temno, sem padel v globoko vrtačo, se prevalil preko glave in bežal dalje, ne meneč se za udarce vej po glavi in po nogah. Šele v gozdu sem daleč za planino občutil lažji zvin v gležnju. Tudi na glavi mi je zrasla debela buška, a v gosti, temni hosti sem se močno opraskal po licih. Spet smo se vsi umikali v isto smer in se kmalu zbrali na istem mestu.

Pozneje smo zvedeli resnico o strelah na Vodiški planini. Oba tovariša iz Kroke, ki sta prostovoljno odšla na stražo, sta nas izdala in se javila Nemcem. Streljala sta sama, da sta nas pod takšno pretvezo laže zapustila. Resnično jima tega nismo zamerili. Mlajšemu je bilo takrat šele 14, starejšemu pa že nad 60 let. Izhajala sta iz znane partizanske družine v Kropi, ki je bila vsa v partizanih. Mati je tiste dni padla na Lipniški planini. Sin Tine-Sašo se je prebil iz te borbe, sina Toneta so Nemci ujeli. Četudi sta nas zapustila, nista nič izdala, a pozneje, leta 1943, sta spet prišla v partizane in postala aktivna terenca.

Še v temi smo razmišljali, kam bi sedaj. Rešil nas je Maks, ki je vedel za javko za Jamniško goro. Blizu Konfina smo srečali partizana Buhovega Jaka iz Štirpnika. Povedal nam je, da so tudi tamkaj slišali strele z Vodiške planine, in

da ga pošilja Štefan, naj nam gre naproti. Kmalu smo bili spet vsi zbrani v taborišču za Jamniško goro. Debele bukve v gozdu so skrivale naše taborišče. Tu smo 13. septembra ugotovili, kdo je preživel hajko. Zbrani smo bili od štaba I. grupe odredov: Lojze Kebe-Štefan, Vinko Hafner, Stane Kersnik-Jelovčan, iz čete pa: Janušek, Lojze, Mato, Martincov Mirko, Šmitek Vinko, Sonja, Buhov Jaka in jaz. Še vedno nismo vedeli za imena vseh padlih in ujetih, pa tudi tistih, ki jim je uspelo, da so se prebili iz obroča. Večina je obležala na Lipniški planini.

Vsi smo bili izčrpani in moralno potrti. Ti dnevi so bili za mnoge najtežji čas partizanstva. Bili smo mladi in nismo znali pravilno oceniti poraza na Lipniški planini, nismo mogli predvideti, kako se bo ta poraz odražal v splošnem razvoju NOB na Gorenjskem. Bolje kot mi so to ocenili Lojze Kebe, Vinko Hafner in Stane Kersnik. Vedeli so, kaj pomeni izguba vse Selške čete in komandanta Gregorčiča. To je bila nenadomestljiva izguba za NOB na Gorenjskem. Posebno še v času, ko so nemške okupacijske oblasti izvajale najstrožje mere, ko so brutalno streljali stotine talcev ob cestah Gorenjske, odkrivali mreže naših organizacij, jih razbijali in uničevali, ko je bil priliv borcev v naše vrste tako majhen, da smo namah postali šibki. Opazil sem, da je Štefan tega dne še mnogo bolj trpel ko mi. Zgubil je bil svojega dolgoletnega soborca, komandanta gorenjskih partizanov, komisarja čete, sposobnega ljubljanskega visokošolca Rihtaršiča Franca, ki je bil komandir čete, prekaljenega tovariša Kalana Poldeta in še oba tehnika Aleša in Fedorja z vrsto drugih tovarišev.

Tovariško smo si razdelili hrano (salamo in kruh), ki sta jo Jelovčan in Sonja prinesla iz doline. Medtem se je zbral ožji štab I. grupe odredov: Kebe, Hafner in Kersnik. Odločeno je bilo, da se štab I. grupe ne bo več zadrževal pri četi. Še tega dne popoldne smo se ločili: naša skupica je takoj odšla v novo taborišče, štab I. grupe pa je odšel drugam. Lahko trdim, da nam je ob slovesu bilo težko. V naših srcih je zevala praznina. Počutili smo se osamljene in majhne. Pod večer smo si že urejevali nov logor v bukovem gozdu za Jamniško goro. V tako odmaknjenem svetu nismo še nikoli taborili. Težak teren je bil to, na robu gore, kakih 500 m vzhodno od Bele Peči.

Komandir naše nove »četice« je postal Janušek iz Dolenje vasi v Selški dolini, politični komisar ljubljanski študent Lojze, intendant Martincov Mirko iz Dražgoš, četni zdravnik dr. Kmet-Mirko, kuharica Sonja iz vasi Njivice, a borci Mato, Šmitek Ludvik, Staroverski Tine-Sašo, Buh Jaka, Grile Maks in jaz. Vsega skupaj je štela četa le 11 partizanov. Bili smo brez hrane. Še v noči od 13. na 14. september smo bili prisiljeni oditi v vas Podblico po hrano. Zelo previdno smo se v trdi temi napotili v vas. Hoja po strmi in ozki gorski stezi je bila zelo naporna. Pri nekaterih hišah smo potrkali na vrata, a ljudje so nam zelo neradi odpirali. Bili so prestrašeni in nam niso verovali. Bali so se represalij. Morali smo se zadovoljiti s krompirjem, ki smo ga nakopali na njivah. Lačni in utrujeni smo se vrnili v taborišče. S krompirjem in fižolom nam je kuharica Sonja pripravila zelo skromen, a okusen zajtrk. Tudi posode nismo imeli, zato se je Sonja morala zadovoljiti s starim loncem.

Naslednji dan — bilo je 14. septembra — smo se že zbrali pri prvi politični uri. Komandir Janušek in komisar Lojze sta nam spet predavala o morali borca-partizana, največ pa o konspiraciji, ki je bila nujna. Pri pouku smo se naučili, kako se moramo izogibati ljudem in važnejših poti ter križišč, da bi ne bili izdani.

Življenje se je spet začelo normalizirati. V noči od 14. na 15. september nas je v taborišču presenetil velik vihar. Veter je močno pihal in več zlomljenih

dreves je padlo na taborišče. Bil sem na straži in oprezno sem prisluškoval v noč. Po vsem gozdu je odmevalo od polomljenih dreves. Pozneje v vseh letih NOB kaj podobnega nisem več doživel.

Dne 15. septembra sem s Staroverskim Tinetom-Sašom odšel v patroljo proti Kroparski gori. Zaustavila sva se na Orlovini in pod seboj opazovala Kropo in lepo Gorenjsko. Lep dan je bil in lep razgled sva imela. Ko sva tako sedela vrhu prepadne stene, sva oba naenkrat prisluhnila. Iz smeri Tržič—Duplje je prihajalo regljanje strojníc. Bilo je okrog osmih dopoldne. Na opazovalnici sva ostala do 10. ure, a ves ta čas sva slišala v daljavi ropotanje avtomatskega orožja. To bo v Udenborštu, sva menila. Po vrnitvi sva vse sporočila komandirju.

V mraku smo se preselili v novo taborišče. To je bilo v Grogovčevi bajti za Jelensko goro. Tudi to noč smo odšli v dolino z namenom, da zberemo potrebno hrano. Bilo je 16. septembra 1942. leta. Ustavili smo se pri Brinarjevem Ludviku. Bil je naš simpatizer in dal nam je nekaj hrane. Tudi v tej vasi so se ob našem prihodu ljudje tresli od strahu. Ludvik nam je dejal, da ne bi rad videl, če bi domači v njegovi hiši zvedeli za naš prihod. Pri nekaterih hišah nam sploh niso odprli. To noč smo s plakatov, ki so bili razobešeni po vasi, zvedeli, da je bil 14. in 15. septembra v Udenborštu uničen ves partizanski bataljon Kokrškega odreda. Velik plakat, z velikimi rdečimi črkami, v slovenskem in nemškem jeziku, je sporočal: »Uničena je zadnja komunistična banda na Gorenjskem. Prebivalstva te pokrajine sedaj ne bodo več strahovali banditi. Tisti pa, ki so še njihovi somišljeniki, bodo prej ali slej zajeti in uničeni. V Udenborštu je bilo pobitih in ujetih veliko število banditov, med njimi tudi banditski poglavar Janez Perko.«

V naslednjih dneh smo zvedeli nekaj več o tej borbi in partizanski tragediji. Nemci so v Udenborštu obkolili Perkov bataljon. Le maloštevilnim partizanom je uspelo, da so se rešili iz obroča. Pretežni del moštva je padel, nekaj je bilo ujetih. Tako so Nemci v dneh od 9. do 16. septembra 1942 uničili na Gorenjskem dve partizanski enoti: Selško četo in »Perkov« bataljon. Ostale so le še enote: bataljon na Pokljuki, Cankarjev bataljon pod Stolom, del Krvavške čete in Poljanske čete. Te dni smo obujali spomine, kako je kdo preživel borbo na Lipniški planini, sestavljali seznam padlih in ujetih, govorili o borbi v Udenborštu in se seznanjali s pogoji največje konspiracije. V tistih dneh smo se bolj kot kdajkoli prej izogibali ljudem, ki so nam bili sumljivi. Zaradi tega smo bili čisto lačni.

Iz taborišča v Grogovčevi bajti je Janušek v času med 15. in 18. septembrom pošiljal na vse strani Jelovice izvidniške patrolje z namenom, da ugotovimo, če se na Jelovici še zadržujejo nemške enote. Ena med temi patroljami, katere vodja je bil Ambrožič Mirko (Martincev) iz Dražgoš, se je nekega večera vrnila z obhoda v taborišče in nam sporočila: »Nemci se še vedno zadržujejo na Rovtari, na Martinčku in Zgoški Ravni. Na Lipniški planini padli partizani še vedno niso pokopani. Po planini se širi neznosen smrad. Trupla ubitih na soncu že razpadajo. Na Jelovico so prišli raztrganci in se utaborili na Zgoški Ravni. Vodi jih gestapovec Rakovčev iz Radovljice.«

Zaradi takšnega položaja se je bilo težko premikati po Jelovici. Na vsakem mestu bi lahko naleteli na nemško patroljo ali zasedo. Vsem je bilo najstrože prepovedano, oddaljevati se iz logorja. Za dne je bilo prepovedano kuriti ogenj. Tudi kuharji so pripravljali hrano samo ponoči, da ne bi dim izdal našega taborišča. Drva smo lupili, da lubje ne bi ustvarjalo dima, ki se je v zelenih gozdovih

zlahka zapazal. Na kurirsko zvezo sem odhajal samo v zgodnjih jutranjih urah. Krivce, ki bi prekršili disciplino in nepisane zakone trdega partizanskega življenja, smo strogo kaznovali. Najtežja kazen, ki smo jo takrat poznali, je bil bojkot. Pozneje, že v letu 1943, je bila takšna kazen ukinjena. Takrat pa smo bili za manjše prekrške javno kritizirani pred celim kolektivom, za večje disciplinske prekrške pa tudi s kaznijo bojkota. Ta kazen ni bila lahka. Partizan, kaznovan s to kaznijo, ni smel govoriti z nobenim tovarišem, ni smel odhajati na stražo in v izvidniške patrulje, ne v akcije. Pomagal je v kuhinji, nosil drva in vodo, a vse to brez razgovarjanja s soborci. Kaznovani tovariš se je počutil kot izdajalec, ki ga vsi prezirajo. Po preteku kazni, ki je lahko trajala en dan, dva ali celo več, je bilo spet vse pozabljeno.

Takšno je v tistem času bilo naše partizansko življenje. Kaj nam bi rekli štajerski partizani, ki so meseca julija 1942. leta v sestavi II. grupe odredov prešli Jelovico? Na svojem težkem pohodu od Dolenjske, preko Notranjske, Polhogralskih Dolomitov, Poljanske in Selške doline so se te enote za 10—15 dni zaustavile na Jelovici, da se odpočijejo, uredijo, nato pa nadaljujejo pot preko Gorenjske in Karavank na Štajersko. Oni pač niso poznali taktike boja z Nemci. Nekateri borci so nam često očitali, da smo gorenjski partizani skrivači, klobukarji in podobno. Niso razumeli, da sredi belega dneva ne bi smeli hoditi po vaseh in ob glavnih poteh. Sami so bili bolj ali manj na dnevnih pohodih po osvobojeni Suhi krajini, njim je pomenila konspiracija čisto drugačen pojem kot nam, jelovski partizanom. Bili so močni, dobro oboroženi in pripravljeni sprejeti tudi odprt boj. Naša taktika pa se je takrat izražala v skritih zasedah in iznenadnih napadih. Cela II. grupa je štela blizu 600 mož, zvršenih v Simonov, Kranjčev in Zdravkov bataljon. Vodila sta jih Stane Rozman in Dušan Kveder. Drugačni pogoji borbe z Nemci od tiste z Italijani pa so tudi te borce marsikaj naučili. Postali so oprezní in v mnogih borbah so morali spremeniti svojo taktiko. Morali so se privaditi na nove težave. Mnogi so padli na Gorenjskem. Vendar je treba priznati enotam in vodstvu te grupe odredov vso pohvalo za veliki pohod. Njihova pot je še danes vidna. Začrtali so jo grobovi, ki razmetani ležijo po grebenih in grapah Polhogralskih Dolomitov, Gabrške gore, Blegoša, Selške doline, Jelovice, Udenboršta, Krvavca in Kamniške Bistrice tja do štajerskih gozdov. Če bi nas ti borci sredi septembra 1942 videli v taborišču za Jelensko goro, zdaj bi se šele čudili, v kakšno skrajnost je segala naša konspiracija. Slabo oboroženi in maloštevilni smo se počutili šibke. Dragoceno orožje je bilo izgubljeno v borbi na Lipniški planini, kjer je padlo v nemške roke: tri lahke strojnice (zbrojevke), dve brzostrelki in več pušk ter municija.

Zveza, ki smo jo vzdrževali s štabom I. grupe, je bila tako redka, da često nismo niti vedeli, kje je mesto štaba. Zvezo je vzdrževal Ambrožič Mirko, ki je edini vedel, kje se nahaja najvišji organ NOB na Gorenjskem.

V logorju za Jelensko goro nismo dolgo ostali. Po 20. septembru smo se nekega dne odpravili na pohod in se preselili v Novakovo Jelovico. V trdi temi smo šli skozi porušene Dražgoše in se sredi noči zaustavili v drvarski bajti nad Brsničarjevo hišo. To noč me je zelo bolel želodec in kolonica se je zaradi mene morala večkrat ustaviti, da so popustili krči. Zaužil sem pokvarjeno margarino. Samo en dan smo ostali na tem mestu, a že naslednjo noč spet odšli iz Dražgoš in se ustavili v Kolišah. Dan smo prebili pri kmetu Jorkeu, kjer smo v kašči čakali, da se stemni. Nihče razen domačih in Lotrič Angele iz Dražgoš nas ni smel videti. Zvečer nam je ta tovarišica kazala pot čez Soro. Na studenskem mostu je pregledala položaj, nato pa smo odšli na nasprotni breg Sore, kjer smo preživeli nekaj

dni. Tudi v okolici Ojstrega vrha in Smoleve se za dne nismo smeli premikati, vendar je tu bilo dovolj samotnih kmetij, kjer so nas ljudje veselo sprejeli. Za najboljše ljudi smo takrat smatrali Petra na Kraju in Kosa z Ojstrega vrha, pa Švijove iz Smoleve. Zasilno taborišče smo imeli v nekem seniku nad Smolevo. Z nami je bil tudi Lenartov Mirko iz Železnikov, ki je takoj vzpostavil zvezo z Železniki. Prva, ki je prišla na zvezo, je bila Pegam Marta, ki nam je prinesla obilo novic in hrane. Toda že 24. septembra je prišla na Ojstri vrh in Smolevo nemška patrulja, ki je bila sumljiva, in 24. septembra smo nad Železniki prebrodili Soro in preko Draboslovce prišli v bajto nad »Zlato rezervu«. Pot do bajte nam je pokazal Brsničarjev Andrej, ki nam je nasekal tudi nekaj drv in pripravil hrano. V tej bajti smo bili potem še večkrat, vselej takrat, kadar nam je pretela nevarnost hajke. Bajta je stala v zelo strmeh in skalovitem svetu pod Ratitovcem. Zato je dobila popularno ime »Orlovsko gnezdo«. Do nje je vodila samo ena steza, v bližini je bil studenec, a izpred kočice z vrha visoke stene smo imeli dober razgled po Selški dolini in na cesto, ki vodi do Prtovča v smeri Dražgoše—Kališče.

Dne 25. septembra se je vrnil k nam ranjeni mitraljezec Stane Prezelj s Češnjice. Uspelo mu je, da se je prebil skozi borbo na Lipniški planini in prehodil pot od Jelovice, Kroke, Rovt, Mohorja in Lajš do Češnjice, kjer je v nevarnosti, da ga bodo odkrili Nemci, preživel težke dneve. Nemške orožniške patrulje so dan za dnem oprezovale okoli njegove hiše. 24. septembra je svoje skrivališče zapustil in se odpravil iskat partizane. Ni vedel za nobeno zvezo, vendar je odšel proti Brsnicam, želeč najti našo skupino. Vleklo ga je v hribe proti Jelovici. »Tam so partizani,« si je govoril, »in moram jih najti. Z njimi bom laže prenašal težave in zdravil ranjeno nogo.«

V noči med 24. in 25. septembrom smo v taborišču okoli polnoči razločno slišali streljanje v dolini. Nismo vedeli, kaj naj pomeni. To nam je naslednji dan razjasnil Prezelj Stane, ki je z ranjeno nogo prišel k nam. Povedal je, da sta sinoči na Češnjici padla dva kurirja, ki sta vzdrževala kurirsko zvezo s Poljansko dolino. To sta bila Golobov in njegov tovariš iz Praprotnega. V Češnjici jih je pričakala nemška zaseda in prvi je bil takoj mrtev, drugi pa je podlegel ranam tik za vasjo. Tako je bila pretrgana še ena zelo važna zveza med Jelovico in našim vodstvom v Dolomitih.

Padla tovariša smo malokdaj videli. Vse poletje sta nosila sporočila z Gorenjske, nazaj pa prinašala literaturo, navodila, cigarete in sanitetni material, zbran v ljubljanskih bolnišnicah. Često sta srečno šla skozi sovražne zasede. Spoznal sem ju zadnje dni julija 1942, ko sem jima bil dodeljen za pomoč pri prenašanju literature. Bila sta čudovita poznavaleca skritih stezic in tudi v največji temi nista izgubila orientacije. Z njima sem preživel napad Nemcev, ki ga je pripravil pobegli partizan Krajner na kurirje v Gabrški gori. Tistikrat smo nosili na Jelovico težke nahrbtnike literature, med katero je bilo največ brošur »Trije gnili stebri bivše Jugoslavije«, ki jo je napisal tov. Kardelj. Prenašali pa smo tudi drugo literaturo, radijska poročila in podobno.

Stane Prezelj nam je tudi pripovedoval, kako se je zdravil in kako se je na poti v taborišče srečal z Nemci, ki so hajkali po Novakovi Jelovici. Ker je imel ranjeno nogo, jim je komaj pobegnil. Ko nam je pokazal nogo, prestreljeno nad kolenom, a vso zateklo in gnojno, smo se še bolj čudili njegovi odpornosti, ko je moral premagati pot do nas. Zdravnik Mirko je ranjencu pomagal, kolikor je bilo v njegovi moči. Tudi on ni imel na razpolago sanitetnega materiala. Vsi

skupaj smo potem več dni družno preživel v drvarski koči. Imeli smo politične in vojaške ure, izvrševali stražarske dolžnosti, hodili na obhode in po hrano do Brsničarjeve hiše, v glavnem pa skrito in mirno živeli in mirno preživel v rebreh Ratitovca.

Spominjam se odgovorne stražarske dolžnosti. Za stražo smo bili določeni le štirje. Komandir, komisar, zdravnik, intendant in kuharica niso odhajali na stražo. Tako smo ostali za stražo le 4 borec in dnevno je bilo potrebno po 8 ur prebiti na stražarskem mestu. Straža je stala na vrhu Grčarice, velike gozdne poseke (frate), od koder je bil lep razgled na vse strani. Spominjam se, da sem se tiste dni na stražarskem mestu učil partizansko pesem »Hej Slovani, kdaj bo konec našega trpljenja«. Med nami pa so bili tudi godrnjači. Neki tovariš, verjetno sit takšnega življenja, mi je nekega dne rekel: »Pustimo vse skupaj in pojdemo v dolino! Nemci nam ne bodo nič zlega naredili.« Osorno sem ga pogledal, ga ozmerjal in »spor« je za vedno ostal le med nama.

Vreme je bilo toplo in sončno, kot nalašč za partizane. Dne 2. oktobra smo se spet selili; tokrat nazaj na Jelovico. Novo taborišče smo si uredili na vrhu skale Britmance nad Dražgošami. S te visoke skale smo lahko podnevi kontrolirali vso Selško dolino in vse vasi v podnožju Jelovice. Stražar je stal na vrhu skale, logor pa smo si uredili v gozdu blizu stene.

V tem taborišču so nas po 13. septembru obiskali člani štaba I. grupe odredov: Hafner Vinko, Kersnik Stane in Arigler-Bodin. Nismo vedeli, od kod so prišli, kajti njihovo prebivališče je bilo borcem nepoznano. Gestapo in nemška obveščevalna služba so tokrat vneto zasledovali vojno in politično vodstvo na Gorenjskem. Pomen obiska smo brž spoznali. Že v naslednjih dneh so našo četico zapustili: Lenartov Miro iz Železnikov in dr. Kmet Mirko, ki sta odšla na terensko politično delo. Ambrožič Mirko in Mato pa sta odšla v štab grupe za kurirja.

Lenartov Miro iz Železnikov in dr. Kmet — partizanski Mirko, sta bila prva terenska politična delavca z nalogo, organizirati masovno aktivistično delo na terenu. Geslo je bilo: »Vsi v partizane — vse za partizane!« Medtem ko je Mirko kmalu zapustil to delo in se kot zdravnik preorientiral na organizacijo sanitetne službe, pa je Lenartov Miro ostal na terenu vse do spomladi leta 1943, ko je bil v kritičnem položaju ujet in kot talec ustreljen v Dolenji vasi. Sadove dela tega predanega tovariša smo kaj kmalu občutili. Obleko, obutev in sanitetni material smo dobivali iz Železnikov. Hitro pa se je začutila tudi masovna simpatija ljudi do našega odpora, ko je prve dni januarja leta 1943 večina fantov iz Železnikov, ki so prejeli poziv za nemško vojsko, odšla v partizane.

Taborišče na vrhu Britmance smo si zapomnili tudi zategadelj, ker sta to taborišče oziroma četo pomnožila dva novince partizana; Pegam iz Otoč in Atin iz Dobrave. Atin je pri napadu na Turjak septembra 1943. leta junaško padel. Oba sta pobegnila s Koroškega, kamor so ju Nemci odpeljali kot partizanska simpatizerja. Njunega prihoda smo se razveselili še posebno zato, ker sta bila edina, ki sta v tistem času vstopila v partizane. Vedela sta marsikaj povedati o dogodkih v dolini.

Tudi prva kurirska zveza z enotami na Pokljuki je bila vzpostavljena v tem taboru. Tu smo spoznali drznega, starega partizanskega kurirja Vasjo, doma s Koprivnika nad Bohinjem. Bil je prvoborec, udeleženec borbe v Dražgošah in mnogih drugih bojov. Najbolj nas je zanimala njegova lepo okrašena puškamavzerica, ki je bila na »gorjuški« način obita (okovana) z žebliči — kar je pomenilo, koliko Nemcev je že spravila na »oni svet«. Tudi Tonček Dežman je

v tistem času nosil tako okrašeno puško. Vsi kurirji, ki so prišli izpod Triglava, so imeli s seboj mehke in tople odeje. Povedali so nam, da so jih dobili v domu na Kredarici.

Hranili smo se še vedno ponajveč le s poljskimi pridelki in sadjem. Večer za večerom smo odhajali v porušeno vas Dražgoše in posebno na Grogovčevem vrtu obirali hruške in jabolka. Vaščani so redko prihajali v vas in se le malo časa mudili na svojih njivah. Od nekod je bil pripeljan tudi vol, ki je mesarju pobegnul in morali smo ga ustreliti, da smo prišli do njega.

Edina vojaška akcija, a na žalost brezuspešna, je bila tiste dni izvedena na vas Otoče, kjer smo hoteli kaznovati Bitenca, izdajalca, partizanskega dezerterja in sodelavca gestapa. Vse poletje leta 1942 je vodil nemške enote v znane partizanske kraje na Jelovici. Skupaj z njimi je sodeloval v borbi na Lipniški planini in v drugih hajkah. Bitenca pa ta večer ni bilo doma. Zvedeli smo, da je le redkokdaj doma in da hodi spat na postojanko v Ljubnem. Dan smo prebili v gozdu pri Srednji Dobravi. Za dne smo počivali, a tudi oprezno motrili okolico. Spominjam se, da sem ta dan skoraj spravil grupo do premika. Na robu gozda je kmet oral njivo in priganjal svojega voliča. Jaz sem spal. Kar zaslišim v spanju glasno izgovorjeno svoje ime Mali. Brž sem se prebudil in še v spanju odgovoril tako glasno, da se je celo kmet na njivi zdrznil in se začel sumljivo ogledovati okrog, kar je pomenilo, da je nekaj slišal. Ker pa se je večerilo, smo ostali na mestu, nato pa se v temi spustili na železniško progo med Otočami in Podnartom. Naš namen je bil, postaviti zasedo železniški policiji, ki je redno kontrolirala progo. Vso noč smo prezebali v zasedi, a od nikoder ni bilo nobenega sovraga. Ko pa smo v jutranjih urah zapuščali zasedo (nekateri so bili že v bregu nad progo), so prišli Švabi in na našo žalost mirno odšli proti Otočam, da niso občutili našega ognja. Tako je propadla tudi ta akcija.

Z nami je bil v taborišču na Britmanci tudi ranjenec Stane Prezelj. Rana se nikakor ni hotela celiti, še vedno se mu je močno gnajila. Zato je bilo 7. oktobra odločeno, da mora ranjenec nekam v bolnico. Pod večer smo krenili z njim na pot. Bilo je zelo temno, zato smo pod Kališi zašli in nikakor nismo mogli priti na stezo. Po brezuspešnem iskanju smo se odločili, da krenemo naravnost v dolino, k Sori. Na tej poti pa se mi je pripetila majhna nesreča. Padel sem preko 5 m visoke skale na vrhove majhnih smrek, ki so ublažile padec, da sem dobil le nekaj prask. Puška mi je padla iz rok, da sem jo s težavo našel med drevjem. Pod Miklavžem smo po zapuščeni brvi prišli na drugo stran reke in se napotili v grapo pod Ojstrim vrhom. Ob potoku smo prebili noč, v prvem svitu pa smo se odpravili više v breg.

Od nekod se je pojavil partizan Andrej, ki je že dalj časa zaradi starosti in bolnih nog živel v strminah Ojstrega hriba. Tu je po nalogu Mirota ustanovil zasilno zavetišče, ki mu je dobro služilo kot partizanskemu čevljarju. To je bila majhna drvarska bajta, visoko pod vrhom, zraven je bilo zaraščeno kopišče. Steze so bile zapuščene in tako je bilo mesto delno zavarovano. Andrej ni bil našega prihoda kaj zelo vesel. Jezilo ga je, da smo odkrili njegovo zatočišče, v katerem je živel kot puščavnik. Andrej je bil starejši človek, majhne sključene postave, malokdaj se je obril in name je srečanje z njim delovalo tako, da sem imel občutek, da je velik samotar. Pripravil nam je nekaj hrane, toda ne v svojem bivališču, temveč stran od njega. V zavetišču je pustil le ranjenega Staneta, svojega prvega pacienta. Bil je na pol partizan. Poslej pa je redno sprejemal bolne in ranjene borce. Njegovo zavetišče je postalo prva partizanska bolnišnica na

Gorenjskem — zlasti v Selški dolini. Svobode ni dočakal. Padel je v borbi tik pred koncem vojne.

V tistih dneh, ko smo okrog 15. oktobra 1942 taborili v strminah Ojstrega vrha, smo iz Železnikov dobili nove kape. To so bile zimske kape s senčniki in izdelane tako, da so se lahko potegnile na ušesa. Bile so podobne kapam, kakršne so nosili nemški »Gebirgsjägeri«. Jaz pa, ki sem imel najbolj strgane hlače, sem dobil tudi nove, tople pumparice, sicer prevelike, a vendar sem se jih razveselil. To smo dobili po zvezi, ki jo je v tistem času vzpostavila z nami tovarišica Marta Pegam iz Železnikov. Prav v tej grapi pod Ojstrim vrhom smo jo tiste dni spoznali in jo potem večkrat srečavali na raznih zvezah. Prinašala nam je sporočila o sovražniku in hrano, obleko ter sanitetni material, ki so ga v dolini zbirali aktivisti in naši simpatizerji. Marta je bila prva, o kateri smo vedeli, da sodeluje z nami in verjetno ena izmed redkih aktivistk v tistem času.

Da se ne bi odkrilo naše mesto taborjenja, smo sredi oktobra zelo pogosto menjavali taborišča. Tako smo v tistem času imeli taborišča na vzhodnih obronkih Ojstrega vrha, v zapadnih bregovih Miklavževe gore, v Vancovcu, pa spet tik nad vasjo Smolevo. Morali smo biti previdni. Zato za naša taborišča niso vedeli niti najbolj zanesljivi aktivisti. Mnogo smo se zadrževali tudi med ljudmi. Naše delo je bilo tisti čas bolj aktivističnega kot borbenega značaja, čeprav smo bili urejena borbena enota. Vojaških akcij ni bilo. Hodili smo po vaseh, predvsem k simpatizerjem in aktivnim sodelavcem, a teh je bilo v vsaki vasi le nekaj. Obšli smo vasi: Ojstri vrh, Smolevo, Martinjvrh, Stirpnik, Lenart, Rovte, Lušo, pa tudi do Sv. Tomaža smo prišli. Ljudje so postajali bolj in bolj naši aktivni sodelavci in ne samo tihi simpatizerji. Še vedno pa je med ljudmi čemel strah pred izdajstvom in nemškim nasiljem. Le nekaj ljudi se spominjam, ki so bili zaslužnejši od drugih. To so bili: Švijevi iz Smoleve, Pri Petru in Kosovi iz Ojstrega vrha pa kmet Smrekar iz Martinjvrha. Često smo se ustavili tudi v Megušnici, kjer so nam tudi radi pomagali.

Tudi Miro, naš politični delavec in obveščevalec, nas je večkrat prišel obiskat. Med nami se je počutil varneje kot pa v svojem bunkerju nad Železniki. Tako smo po 15. oktobru skupaj z njim na cesti med Železniki in Zalim logom postavili nemškim graničarjem zasedo. Cilj nam je bil samo eden: dokopati se do avtomatskega orožja, brez katerega je bilo težko partizansko bojevanje. Bila je zelo temna in že dosti hladna noč. Zasedo smo si uredili tik ob cesti, v kozolecu pod Vancovcem. Okoli 23. ure se nam je zazdelo, da se po cesti nekdo približuje. »Nihče drug ne more biti v tem poznem času kot Nemci,« je rekel komandir Janušek. Vedeli smo, da se po policijski uri ob 20. zvečer civilisti ne smejo zadrževati zunaj svojih hiš. Tišina in pozor, kajti vsi smo v temi pred seboj na cesti slišali korake! Budno je vsak za sebe bedel in opazoval v temo. Kmalu opazimo pred seboj dve silhueti, ki sta se nam približevali. »Stoj!« je glasno zaklical Janušek, a odgovora ni bilo nobenega. To so Nemci, ki niso razumeli klica. Takoj je počilo nekaj strelav proti približevajočim se. Ali še isti trenutek zaslišimo klice: »Ne streljajte!« Ogenj je bil takoj ustavljen in na cesti smo srečali dva preplašena dimnikarja, ki sta se pozno vračala z dela domov proti Železnikom. Po tem dogodku smo vedeli, da je nameravana akcija propadla, kajti na istem mestu ne bi bilo pametno držati še naprej zasede. Posebno zaradi tega ne, ker smo bili tik pred Železniki, kjer so imeli takrat Nemci postojanko s 35 orožniki, 15 graničarji in 2 gestapovcema. Dimnikarja sta bila seveda vesela, da sta tako poceni odnesla celo kožo. Oba sta prvokrat videla partizane in zato

boječe strmela v nas, ko smo ju obkrožili. Kadilcem sta ponudila cigarete in srečna pripovedovala o vsem, kar smo jih vprašali. Ko smo končali pogovor, smo se spet vzpeli po ozki stezici v Vancovec, kjer smo taborili.

Tiste dni smo v Železnikih kaznovali dekle, ki je bilo preveč »zgovorno« z Nemci. Po zvezi smo dobili namreč sporočilo, da bi bilo prav, če bi se katero od deklet, ki hodijo z Nemci, malo kaznovalo. To naj bi vplivalo na ostala resda zelo maloštevilna dekleta, ki so v tistem času hodila z okupatorjevimi vojaki. Ljudje, posebno še aktivisti in simpatizerji, so v tistem času zelo obsojali pohajkovanje z orožniki in policaji. Ljudje so posebno ostro obsojali druženje z orožnikom Beznikom, ki je bil znan po surovosti in preganjanju naših ljudi, čeprav je bil Slovenec. Zato smo neke noči v Železnikih na pol ostrigli neko takšno dekle, nakar so potem ves teden ljudje govorili o tem in se veselili tega dogodka.

Oktober se je približal h koncu. Z zadnjimi dnevi je prihajala tudi pozna jesen, ki tu v hribovitem svetu kmalu preide v zimo. Noči so postajale hladne, posebno mrzlo je bilo v drugi polovici noči in nič kaj prijazno ni bilo stati na stražarskem mestu. Presneto dolgi sta bili dve uri stražarjenja, posebno še, kadar smo bili mokri in neprespani! Hladen veter je mrznil vse telo in zato je bilo zelo prijetno, zlesti po končani nočni službi na ležišču pod odejo in med tovariše, ki so prijetno grel s svojimi telesi. A kolikokrat smo se ta čas mokri vračali v taborišče v Vancovcu ali Ojstrem vrhu! Nekega dne smo odšli po hrano celo v Lušo. Tja in nazaj nas je močilo. Vsa moka in zbrana hrana je bila mokra. Iz oblakov se je neusmiljeno vlival dež. Ker pa smo spotoma srečali neke neznane ljudi, smo se, namesto v taborišče, vrnili v stari kraj pod Jelovico. Celo noč smo potrebovali, da smo preko Martinjvrha in Zalega loga, kjer smo prekoračili naraslo Soro, prišli mimo Prtovča v kočico nad »Zlato rezervo«. Nato smo bili štiri dni v »Orlovskem gnezd« , kjer smo se prijetno osušili, se odpočili in uredili. Zelo dobro smo se imeli tukaj v primeri s tistim, kar nas je čakalo drugje. Vsakdo med nami je točno vedel za svoje mesto v koči. Večina je bila razmeščena v koči, a Sašo, Parobek in jaz smo si vedno uredili bivališče pod krovom. Tu smo se zvečer stisnili drug k drugemu in ne spominjam se, da bi nam kdaj bilo preveč mrzlo. Ob jasnih večerih smo lahko iz »postelje« opazovali po dolini, kjer smo videli razsvetljene hiše in le tu in tam se je včasih utrjala kaka posamezna raketa. Za nas so vedeli le Brsničarjevi, in še med njimi samo Andrej za točen kraj taborišča.

Dne 23. oktobra so nam iz Prtovča sporočili, da se tam nahaja človek, ki je bil podoficir bivše jugoslovanske vojske in da je sumljiv za kraj, ki je bil ves partizanski. Ko je komandir Janušek bolj natančno poizvedoval, je zvedel, da je ta človek res nekakšen ovaduh. To so potrdili tudi ljudje, ki so ga bolj poznali. Zato je bil primerno kaznovan. Po reakciji nemških orožnikov in gestapa pa smo lahko zaključili, da jim je bilo zelo žal za njim. Vaščani Prtovča in Podlonka so nam pripovedovali, da so ga nemški orožniki več kot 14 dni iskali po gozdovih in pozneje tudi našli njegov grob.

Mi smo medtem spet morali preiti na drugi breg Sore. Zadnje dni oktobra smo preživel v hribu nad Železniki. Tu je nastopilo pravo jesensko vreme. V hribih je bila zima na pragu. Tisti, ki so preživel hudo zimo 1941/42, so se dobro spominjali trpljenja, ki ga jim je prinesel zimski čas. Zato za nas partizane ni bilo vseeno, kakšna bo zima. Mila zima je čisto nekaj drugega kot zima z visokim snegom in hudim mrazom. V mili zimi je bivanje pod vedrim nebom, pod košato smreko (a tisti čas smo na Gorenjskem še mnogo bivali na prostem) še mogoče. Toda kaj nam prinese huda zima? Partizan je v gorah in gozdovih

v takšni zimi preživel mnogo hudih dni. Skozi visok sneg, dolge in hladne noči se je moral prebijati k boljšemu času — pomladi. Zasedovanje sovražnika je sicer lažje, a nemalokrat so tudi nas nemške enote zasledovale po sledih, ki smo jih pustili v snegu. Zimski čas je posebno težko občutil borec v četah, bataljonih, brigadah. Pa tudi partizanski kurirji so marsikaj pretrpeli. Nemalokrat so sredi zime sto in sto metrov hodili po mrzlem potoku, kjer so do kolen bredli vodo, da bi tako zabrisali sled za seboj. Sledi pa smo brisali tudi tako, da smo za seboj vlačili veje in cela stebila, ali pa tudi tako, da smo s krošenj dreves otresali sneg, ki je padal na stopinje in jih zabrisal. Včasih smo hodili tudi ritensko, da bi vsaj malo zmešali svoje smeri.

Vseh teh težav smo se na začetku druge partizanske zime zavedali tudi mi. Komandir Janušek in komisar Lojze sta začela premišljevali, kako in kje naj preživi naša skupina (četica) zimo, pa tudi v kolektivu čete se je o vsem tem govorilo. Tako smo zvedeli tudi za veliko avtomobilsko plahto, ki jo je imel neki kmet v vasi Studeno. Ta naj bi služila za šotor, ki bi, vkopan v gozdu v zemljo, služil za bazo in prezimovnik. Zato smo se tiste oktobrske dni nekega večera odpravili v akcijo z namenom, da dobimo to šotorsko krilo. Ta akcija pa bi me kmalu stala življenje. Takole je bilo:

Bila je sobota zvečer. Vrh senožeti nad vasjo Češnjico smo čakali, da se stemni. Ko je prišla določena ura, smo se v koloni po eden spustili v dolino. Kaj kmalu smo bili pri studenskem mostu, ki veže dolino z vami na desnem bregu. Vedeli smo, da nemški orožniki in vaške straže iz Sele, ki se je tisti čas šele ustanovila, večkrat na tem mostu postavljajo zasede. Zato smo se pravilno pripravili za prehod. V predhodnico sem bil dodeljen tudi jaz. Kot prvi sem previdno in z največjo opreznostjo prišel na most, si ogledal drugo stran obrežja in ker ni bilo nič sumljivega, pričel tiho stopati po mostu. Ko sem stopil z mosta, sem še vedno imel občutek, da bomo srečno prišli do vasi. Ko pa sem naredil še nekaj korakov, sem v živi meji kraj poti opazil velikega psa ovčjaka, ki je tekkel ob ograji. Okoli vratu mu je zvončkljala verižica. Verjetno je kak vaški pes, sem si mislil. Vendar sem se vrnil čez most in to sporočil drugemu v predhodnici, Lenartovem Miru. Nekaj časa smo nato vsi opazovali in buljili čez reko, da bi na drugi strani kaj opazili. Stari partizan Maks je bil mnenja, da naj ne bi več poskušali priti na drugo stran, ker da je pes verjetno nemški. Končno je Janušek odločil, da je treba takoj preiti na drugo stran, češ da je pes verjetno kak vaški potepuh. »Previdno in v velikem razmaku nazaj čez most«, se je glasilo povelje. Spet sem moral prvi na most, Sašo za menoj, kot tretji pa Miro. Hitro sem bil na mostu, ki je bil pokrit s streho in zato je bilo na njem še bolj temno, čeprav je na nebu visela polna luna. Še bolj sem bil oprezen, kajti noč in okolica sta postali sumljivi. Vsak korak na mostu je bil počasen, puška v roki pa pripravljena na strel. Najbolj me je jezilo škripanje mostnic, tako da noben korak ni mogel biti popolnoma tih in neslišen. Z vsakim novim korakom so mostnice zaro-potale in škripale. Spet sem bil, to pot drugič, na drugi strani Sore. Najbolj sem opazoval kozolec, ki je bil obložen z senom, a je stal tik ob poti, kakih 10 m od mostu. Tik ob njem sem se ustavil. Pogledal sem nazaj in videl, da drugi tovariš v predhodnici še ni stopil na most. Razdalja je bila več ko 20 metrov. Tudi Sašo, drugi član predhodnice, se je zaustavil. Spet sem pogledal proti kozolecu. Razločno sem videl rezilo pluga, ki se je blesketalo v mesečini. Zdajci se mi je zdelo, da se je tam nekaj premaknilo in da je v senu zašumelo. V tem trenutku pa zaslišim rezek glas: »Halt! Hände hoch!« Kot blisk je šinilo skozi glavo: za-

sesta. Takoj mi je bilo vse jasno. Čimprej nazaj čez most, proč od tod. V tem je tudi že pokalo iz kakih 10 orožij. Oglašale so se brzostrelke, puškomitraljezi, puške. Razločno sem videl plamen iz sovražnega orožja. Snopi svetlečih izstrelkov so se vsipali proti meni, ki sem že bil v zaklonu za drevesom. Pa tudi na drugo stran vode je bilo poslanih mnogo svetlečih strelkov. V naslednjem trenutku sem hotel priti nazaj na most in na drugo stran. Toda sovražnik je opazil moj skok in ves ogenj je bil brž osredotočen na most. Okoli ušes mi je brnelo in pričakoval sem, da bom vsak hip zadet. Navdihovala pa me je ena sama želja — čimprej nazaj med svoje tovariše! Ker sem videl, da je pot preko mostu zaprta, sem brez večjega razmišljanja skočil z mostu v Soro. Pri tem mi je iz rok padla puška, in se skupaj z menoj potopila na dno vode. Hitro sem se zavlekel v temen tolmun pod mostom, kjer mi je voda segala do vratu. Nekaj časa je še ropotalo, nato je vse utihnilo. Do vratu v vodi sem pričakoval, kaj bo. Sodil sem, da me Nemci ne vidijo in da me ne morejo dobiti, razen če bi natančno raziskali ves breg in vsak grm ob vodi. Dobro sem jih videl. Brž ko je streljanje ponehalo, so skočili na rob rečnega korita in na most, od koder so opazovali po vodi. Eeden med njimi je stal tik nad menoj, naslonjen na drevo. Oborožen je bil z brzostrelko, s tistim orožjem, o katerem smo tolikokrat govorili, a si ga nismo mogli pridobiti. Čisto tiho sem poslušal, kaj bo. Razločno sem slišal bitje srca. Nisem se upal niti prestopiti. Najmanjši gib je povzročal lomljenje suhih vejic v grmu, ki je visel ob mostu. Celo zlom najmanjše vejice srobrota mi je povzročal skrbi. Napeto sem mislil na rešitev iz tako kritičnega položaja. Minilo je pol ure, a sovražnik je bil še vedno tu. Po vsem telesu me je tresel mraz. Voda je bila presneto mrzla in nič prijazna za tako pozno »kopanje«. Nič čudnega, saj se je na njivah po polju že belila slana. Tako mi ni zdržati. Od tod moram za vsako ceno. Toda kam, ko pa Nemec stoji na bregu? Od mraza pa sem postajal vse bolj trd. Premišljal sem, kako se izviti in se odločil. Sedel sem v vodo in se prepustil valovom, da so me odnesli navzdol po reki. Ker nisem znal plavati, sem se z rokami lovil pod vodo, da sem obdržal kolikor toliko ravnotežja. Iz valov se je videla le glava. Tako sem potoval kakih 50 metrov po Sori. Tu je tik ob vodi rasel močan jesen, za katerega sem se zagrabil in se potegnil na suho. Ozrl sem se nazaj proti mostu, nato pa hitrih nog stekel proti gozdu. Slišal sem še krik Nemca in dva rafala sta bila poslana za mano, tako da sem še urneje tekel nazaj proti hribu. Prav malo me je ovirala mokra obleka in čevlji, v katerih je čofotalo. Šele sedaj, ko sem bil kolikor toliko varen, sem se zavedel, v kako nevarnem položaju sem bil. Najhuje pa mi je bilo ob misli, da sem brez puške, ki je ostala na dnu korita Sore. Kam sedaj, brez orožja in brez tovarišev? Kako bom pri svojih soborcih opravičil izgubo puške? Izgubiti orožje, je bila v tistem času za partizana velika nesreča, obenem pa tudi sramota.

Počasi sem hodil v hrib proti Ojstremu Vrhju. Slana je na debelo pokrivala travnike, a polna luna mi je lepo razsvetljevala pot. V vas nisem smel, mogoče me sovražnik zasleduje. Odločil sem se za senik, ki je stal vrh senožeti nad Češnjico. Toda ko sem bil pri njem, sem pomislil, da tudi v njem ni varno. Zato sem iz senika vzel seno in ga odnesel v bližnji smrekov gozd. Tu sem, zvit v klobčič, ves moker prečepel ostali del noči, ki je ne bom tako kmalu pozabil. Na meni je zmrzovala obleka in vsaka minuta je bila dolga, dolga. Po cerkveni uri v Selcih sem štel, kdaj bo napočil dan, za katerega je bilo videti, da bo lep in topel. Nestrpno sem ga pričakal in videl, kako se je zadaj za Križno goro začelo svetlikati. Kmalu je na moje prenočišče posijalo tudi sonce, sprva hladno, a pozneje topleje. Noč je bila za menoj. Toda kam sedaj, kje so partizani? Kam se je

ponoči premaknila četa? Kako naj se jim pridružim, ko sem pa brez puške? Čeprav do kraja žalosten, mi je bila edina želja, dobiti jih in se jim priključiti. Odšel sem v smeri Miklavževe gore. Hodil sem izven vsakih poti in steza. Spotoma me je presenetil velik modras, ki se je še sončil. Kje so partizani, je ves čas kljuvalo v meni? Ves dan sem brodil po gozdovih okrog Stirpnika in Rastovk. Bila pa mi je res naklonjena sreča in našel sem jih pod Rovtami. Ko sem se jim pokazal, so se vsi čudili. Od sinoči so me imeli za mrtvega. Bili so prepričani, da sem bil pri mostu zadet. Opazil sem, da so skupaj z menoj veseli in srečni. Vsi so videli, da je bil položaj, v katerem je zaropotalo, zelo kritičen in to je pomagalo, da sem laže opravičil izgubo puške.

Več dni smo se potem zadrževali v okolici Golice in Stirpnika. Jaz seveda brez orožja. Če sem bil odrejen za stražo, sem si moral orožje izposoditi od soborcev in vsakokrat sem zardel od sramu. Naša prisotnost v tem kraju pa je kmalu bila odkrita in sovražnik je izvedel hajko po okoliških hribih. Zato je bilo odločno, da se vrnemo spet v območje Jelovice. Lenartov Miro pa nas je spet zapustil in se vrnil spet na teren. Nekje smo dobili dolgo francosko puško na tri naboje in z njo sem se oborožil. Bila je mnogo večja od mene, a namesto jermena je imela kosmato ustrojeno ovčjo kožo. To je bila moja kazen, v nečem podobna tisti kazni, ko so včasih izpostavljali kaznjence v javno grajanje na sramotilni kamen. Bilo mi je težko, a še zdaleč to ni vplivalo na mojo neomejeno privrženost partizanom in SKOJ, katerega član sem bil. V sebi sem gojil misel, da moram to sramoto oprati in dokazati svojemu kolektivu, svojim soborcem, da sem jih vreden.

S francosko puško na rami in skupaj z ostalimi tovariši sem 28. oktobra prišel na Jelovico, kjer smo v Jelenjih lužah uredili novo taborišče. Zadnjikrat smo bili tukaj po veliki avgustovski ofenzivi. Spotoma smo od kurirjev Poldeta in Mirka zvedeli, da so na Jelovico prišle neke nove partizanske enote. Kmalu smo jih našli in skupaj smo si uredili logor. Povsod po gozdu so zagoreli taborni ognji, okrog katerih smo se gredli bolj kot kdaj prej. Jelovico je že zajela prva zima.

Dva dni smo ostali v Jelenjih lužah in v tem času je bila izvršena reorganizacija partizanskih enot. Formiran je bil Selški bataljon, v katerega sestav se je vključil del Cankarjevega bataljona, ki je v tistih dneh prišel izpod Stola. Seveda pa to ni bil tisti Cankarjev bataljon, ki je vodil dražgoško borbo; ta bataljon je bil formiran pri Valvasorju pod Stolum julija 1942. V njem so bili borci, ki so spomladi tega leta prišli iz »Ljubljanske pokrajine«, predvsem Ljubljanci, pa tudi fantje iz gorenjskih vasi. Novemu Selškemu bataljonu se je priključila tudi naša skupina in skupina partizanov, ki je prišla iz Dolomitov; največja skupina, ki je tvorila skoraj dve četi Selškega bataljona, pa je bila ona iz Cankarjevega bataljona. Pozneje se je Selški bataljon imenoval tudi Jelovski, Dražgoški, nekaj časa se je imenoval tudi Gregorčičev (po komandantu Gregorčiču), prišlo pa se ga je tudi ime Ilijev bataljon, in sicer po komandantu Iliju, ki je bil doma z Ljubnega.

Največ so borci že bili na Jelovici; mnogi so meseca junija prekoračili te gozdove in preživeli poletje v Karavankah. Mnogo je bilo fantov iz Ljubljane in okoliških vasi: Vič, Ig, Dravlje, Polje. Cankarjev bataljon je med letom vodil borbe onstran Save, pa tudi na Koroškem je bil. Ko smo se novi soborci bolje spoznali, smo imeli drug drugemu dovolj povedati. Oni so dosti vedeli o življenju in borbah okoli Stola, mi pa o bojih na Jelovici.